

JAN DE CLERCK

(Oostende 1881 - 1962)

ZONNIG STEEGJE

(1902)

Olieverf op doek

36,5 x 46,5 cm

Getekend onderaan rechts

Private verzameling

Nauwelijks twintig jaar oud schilderde Jan De Clerck dit 'Zonnig Steegje' dat in Nieuwpoort gesitueerd kan worden. Naast marine, portret, stillevens en landschap beheerst Jan De Clerck ook het genre van het stadsgezicht. Dat mag blijken uit een vroeg werk als 'De steeg' waarin hij een licht coloriet hanteert zelfs in het spel der schaduwen, maar evenzeer in een later kunstwerk 'Cheam' uit 1917 waarin zijn fantasie de vrije loop krijgt. Zijn 'Venice' uit 1919 biedt ons een gesluierd Venetië, gecreëerd door de streepjestechniek die hij als geen ander wist aan te brengen om die specifieke sfeer vol rust, weemoed, tederheid en meditatie op te roepen.

Zijn 'Zonnig Steegje' echter leunt sterker aan bij het impressionistische gedachtegoed, niet in het minst door de gehanteerde techniek van het pointillisme. In de blauw-grijze lucht en de verste gevelrij ontwaren we reeds een zacht verglijden van stippen naar strepen. Op de voorgrond overheersen kleurstippen, zelf weliswaar reeds gemengde kleuren, die, waargenomen van op een afstand, samensmelten op het netvlies. Zo ontstaat een kleurenspeel van licht en schaduw, dat door de streng lineaire vormen aanleunt bij de traditionele schilderkunst, een indruk die wordt ondersteund door het strakke perspectief.

Het impressionisme, als reactie op vroegere kunststromingen, wenste het onmiddellijk waarneembare zonder toevoegingen weer te geven. Vooral het wisselende zonlicht, weerspiegeld en teruggekaatst door de omringende wereld, beheerst de vroeg impressionistische meesterwerken van Monet, Pissarro, Manet, Renoir, Cézanne. Die begeestering voor het zonlicht zou evolueren naar het luminisme, een kunststroming die Emile Claus in Vlaanderen uitstraling gaf.

In 'Zonnig Steegje' roept Jan De Clerck als het ware een 'gouden licht' op, een suggestieve weergave van het spel van het zonlicht. De straat lijkt ingeslapen in het warme, geel-rode zonlicht. Die avondzon schept een rustige atmosfeer, geïntensifieerd door de afwezigheid van enige menselijke interactie, een plaats waar de tijd stil bleef staan. Het schilderij straalt nochtans geen eenzaamheid uit, eerder vreedevolle rust in een verstilde momentopname. In zijn schilderij 'Steeg' uit datzelfde jaar komen evenmin figuren voor, doch het beddengoed dat nonchalant vanop de eerste verdieping te luchten hangt, suggereert op zijn minst menselijke aanwezigheid.

De volkse huisjes met groene luiken en keurige gordijntjes zouden zich overal in Vlaanderen kunnen situeren. Uit comparatief onderzoek kunnen we afleiden dat Jan De Clerck dit stadsgezicht schilderde in Nieuwpoort. Diezelfde straat, de Kokstraat, brengt Jan De Clerck ook vanuit een ander perspectief in 'Processie voor de Aardsche vruchten' van 1910. Hoe anders is echter de sfeer die hij oproept. De huisjes vormen de achtergrond waartegen een menigte in boete-processie vooruit schrijdt: hier overheerst de menselijke dimensie. Roger Pieters gaf reeds in 1982 toelichting bij dit werk en vermeldt geheel terecht dat het schilderij een donker fatalisme uitstraalt. Het 'Zonnig steegje' daarentegen roept een vredige, vertrouwensvolle atmosfeer op van een stad die zich koestert in de avondzon.

Een groot meester schenkt ons zijn impressie van een steegje, weliswaar verdwenen uit het huidige stadsbeeld, op virtueuze wijze vereeuwigd tot een bouwsteen van het Vlaamse collectief geheugen.

Martine Meire
Cultuurcoördinator Stad Oostende